

Střední škola strojírenská a elektrotechnická Brno, p. o.

Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Úvod

Podkladem pro zpracování Strategie předcházení školní neúspěšnosti je vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně § 7 odst. 3 a vyhlášky č. 27/2016 Sb., vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění.

Přestup na střední školu je náročným obdobím pro žáky jak po stránce psychické (období dospívání, změna sociálního prostředí), tak po stránce vzdělávací. Žáci se musí, přizpůsobit náročnosti zvoleného oboru i novému stylu výuky, kdy je kladen větší důraz na samostatnost, vlastní aktivitu a zodpovědnost. To může být zejména v počátcích studia pro řadu žáků obtížně zvladatelné a riziko školní neúspěšnosti, které může vyústit až v ukončení studia je velmi vysoké.

Na naší škole je snahou těmto situacím předcházet a ve spolupráci s rodiči i poradenskými zařízeními aplikovat takové postupy, aby žáci školní neúspěšností ohroženi nebyli.

Základní pojmy

Prevence - předcházení, je soustava opatření, která mají bránit výskytu nějakého nežádoucího jevu, snižovat jeho pravděpodobnost, předcházet například nemocem, drogovým závislostem, zločinům, nehodám, neúspěchu ve škole, sociálním konfliktům, násilí, ekologickým katastrofám a podobně. Opatření tohoto druhu se nazývají preventivní.

Školní neúspěšnost je vážným problémem, který vyžaduje individuální práci s žákem a také s jeho zákonnými zástupci u nezletilých žáků. Bývá důsledkem disproporcí ve vývoje osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci, volných vlastnostech a v neposlední řadě v rodinném prostředí a výchově. Neprospěch je často způsoben souborem příčin, které je třeba dobře rozpoznat a přijmout opatření, jež povedou k nápravě.

Charakteristika školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického brána jako selhávání nezletilého v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole.

Žák je ohrožen školním neúspěchem, když:

- obdrží na vysvědčení v prvním pololetí dvě nebo více nedostatečných, ve druhém pololetí jednu nebo více nedostatečných
- je nehodnocen v prvním nebo druhém pololetí ze tří nebo více předmětů
- dlouhodobě neplní zadané úkoly
- není připuštěn k MZ, nebo ZZ
- neuspěje u závěrečné (maturitní) zkoušky ze dvou nebo více částí
- svým chováním a jednáním soustavně porušuje školní řád a hrozí mu podmíněčné vyloučení

Žák je neúspěšný, když:

- obdrží na vysvědčení ve druhém pololetí 3 nebo více nedostatečných
- neuspěje u závěrečné (maturitní) zkoušky ani při druhém opravném termínu a nezíská výuční list (maturitní vysvědčení)
- předčasně ukončí studium
- je vyloučen ze školy.

Příčiny školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, především osobností a zdravotním stavem nezletilého, dále rodinným a mimoškolním prostředím a výchovně vzdělávacím procesem ve škole.

Jedná se o tyto faktory:

- osobnost dítěte (snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži, poruchy učení, poruchy chování a jiné zdravotní komplikace žáka),
- nepodnětné rodinné prostředí, žáci ohroženi sociálně nežádoucími jevy, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole (mezi kamarády, ve třídě, ve vztahu k učiteli),
- dlouhodobá absence žáka (např. ze zdravotních důvodů),
- střídavá péče,
- změna školního vzdělávacího programu (sladění výsledků při přechodu, přestupu, přestěhování),
- porušování školního řádu,
- cizinec (jazykové problémy)
- nevhodnost zvoleného oboru.

Současný stav

Nárůst školní neúspěšnosti se pomalu stává společenským problémem, kdy mladí lidé nedosáhnou potřebné odbornosti a kvalifikace a bojují poté s problémem uplatnění na trhu práce. Hrozí pak riziko nezaměstnanosti a zvyšuje se pravděpodobnost výskytu patologického chování a jednání.

Na naší škole se setkáváme se školní neúspěšností v oborech ukončených výučním listem jen ojediněle, častější jsou přestupy na jinou školu (při nevhodně zvoleném oboru) nebo změny oboru, výjimkou není ani opakování ročníku. V maturitních oborech v případě školní neúspěšnosti nabízíme přestup na učební obor, případně změny oboru, nebo opakování ročníku. Vzhledem k tomu, že ve škole zavádíme takzvané duální obory L+H (výuční list ve 3. ročníku, maturitní vysvědčení ve 4. ročníku), budou mít žáci ukončení alespoň střední vzdělání v případě neúspěchu u maturitní zkoušky.

Žákům je pravidelně vysvětlována důležitost studia i zlepšení jejich pozice na trhu práce. Přesto jsme se setkali s případy, kdy žáci skončili jen se „základním vzděláním“.

Naše škola se snaží zamezit, případně eliminovat školní neúspěšnost především vytvořením podrobné a kvalitní pedagogické, resp. speciálně pedagogické a případně psychologické diagnostiky. Naším prvotním článkem prevence je odhalení konkrétní příčiny selhávání žáka ve škole a následné hledání žakových možností, vhodných učebních stylů, vzdělávacích potřeb a nastavení vhodných opatření. Snažíme se reagovat včas tak, aby byl žák schopen zastavit svůj pokles a mohl se v rámci svých možností zlepšit. Cílem je zcela eliminovat školní neúspěšnost a pomoci všem žákům získat střední vzdělání.

Danou problematikou se průběžně a na svých pravidelných měsíčních schůzkách zabývá ŠPP (Školní poradenské pracoviště).

Postup při řešení školní neúspěšnosti

Základní podmínkou prevence školní úspěšnosti je pozitivní klima školy, důvěra žáků a rodičů k učitelům a aktivní přístup a zájem učitelů o žáky.

Na počátku řešení školní neúspěšnosti je nutná správná diagnostika příčin – analýza žakových možností, posouzení jeho učebního stylu, vzdělávacích potřeb, osobních postojů ke škole, vzdělávání a učitelům. Na žakovu neúspěšnost upozorní vyučující jednotlivých předmětů třídního učitele. TU kontaktuje rodiče, nabídne osobní jednání a přítomnost poradenských pracovníků školy

Situaci řeší:

- vyučující předmětu – informují zákonné zástupce a třídního učitele, navrhnou opatření,
- třídní učitel – zajišťuje společné schůzky vyučujících a zákonných zástupců, pořizuje zápis ze schůzky, rozhoduje o potřebě vypracování plánu pedagogické podpory (PLPP),

- výchovný poradce – účastní se jednání se zákonnými zástupci žáků a třídními učiteli, vede evidenci žáků ohroženým školním neúspěchem
- školský metodik prevence – zajišťuje preventivní aktivity ve spolupráci s vyučujícími, výchovným poradcem a žáky.
- ředitel školy (zástupce ředitele školy) – zodpovídají za prevenci školní neúspěšnosti.

V listopadu a dubnu se konají třídní chůzky, kde jsou podávány informace o prospěchu a chování. V případě, že se rodiče na třídní schůzky nedostaví, třídní učitelé vyvolají jednání se zákonnými zástupci, na kterém jsou podrobně seznámeni s prospěchem jejich dítěte, a je jim navrženo řešení školní neúspěšnosti. (žáci, kteří jsou za čtvrtletí hodnoceni nedostatečně, případně nejsou kvůli vysoké absenci hodnoceni nebo vyučující vyhodnotí jejich vývoj jako rizikový.)

Při jednání budou přítomni: TU, rodič/zákonný zástupce, žák, učitelé dotčených předmětů, ve kterých žák neprospívá a výchovný poradce. Zde se zvolí vhodné postupy a opatření vedoucí k nápravě. Z tohoto jednání bude pořízen zápis, který podepisují všechny strany (škola, rodič/zákonný zástupce, žák). Také se domluví termín další schůzky, na které se vyhodnotí úspěšnost zvoleného postupu - za vyvolání jednání s rodiči a jeho koordinaci a realizaci odpovídá třídní učitel.

V případě zjevného poklesu výkonnosti a přímého ohrožení školní neúspěšností dle závažnosti volíme:

- Spolupráci učitelů se ŠPP, spolupráci školy a školských poradenských zařízení (PPP) a především spolupráci se zákonnými zástupci neúspěšných žáků,
- Rozhovor žáka s výchovným poradcem nebo školním psychologem.
- Sestavení Plánu pedagogické podpory (plán pedagogické podpory pro neprospívající žáky tvoří souhrn opatření nabízených žákům a jejich rodičům, žák, učitelé a rodiče/zákonní zástupci se dohodnou na společné podpoře žáka a svých povinnostech, které tím na sebe berou)
- V případě zájmu zajištění pedagogické a psychologické diagnostiky, aby byly odhaleny konkrétní příčiny selhávání žáka ve škole.
- Diagnostiku žakových možností, učebních stylů a vzdělávacích potřeb, ty nám pak umožní nastavit vhodná opatření.
- Včasnou intervenci, aby žák byl schopen zastavit svůj pokles výkonu a rychle se navrátit k normě.
- Pravidelně, každé čtvrtletí, na pedagogické radě školy vyhodnocujeme situaci ve vzdělávání žáků ohrožených školní neúspěšností a všichni pedagogičtí pracovníci jsou s ní seznámeni.
- Z pedagogických rad vždy vyplyne seznam žáků, se kterými je potřeba individuálně

pracovat, což v případě zájmu žáků a zákonných zástupců zajišťuje ŠPP.

- Průběžné sledování podmínek ve škole, soustředíme se na školní klima a klima třídy.
- Vzájemnou důvěru mezi učitelem a žákem.
- Zvyšování sociální kompetence, rozvíjení sociálních dovedností a spolupráci.
- Posilování komunikačních dovedností, zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku.
- Vytváření pozitivního sociálního klimatu, pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty.
- Značná pozornost je věnována žákům prvních ročníků. Na prvním setkání ve škole v červnu před začátkem nového školního roku jsou rodiče seznámeni se způsoby nakládání s osobními informacemi žáků a požádání, sdělení informací, které by mohly ovlivnit vzdělávání žáka – např. zda se jedná o žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, zda je žádoucí žáka podpořit v sociální oblasti nebo zda má žák zdravotní potíže.

Pedagogové se v rámci prevence snaží

např.

- klást na žáka přiměřené nároky
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky
- oceňovat jeho jedinečnost
- umožňovat žákovi vyslovovat vlastní názory
- podporovat aktivitu žáka
- pomáhat žákovi a radovat se z jeho úspěchů
- rozvíjet pocit empatie
- vyhýbat se negativnímu srovnávání
- zvyšovat aspirační úroveň u žáků,
- podporují samostatné a nezávislé myšlení žáků,
- rozvíjení kvalitní sebehodnocení žáků,
- využívají metod aktivního učení a postupný rozvoj klíčových kompetencí,
- nabízejí žákům a jejich zákonným zástupcům konzultace v rámci hovorových hodin i individuálně na základě domluvy.

Formy a metody práce se žákem ohroženým školním neúspěchem

- **zadávání pravidelných úkolů** vycházejících ze stanoveného obsahu učiva, zadání práce pro domácí přípravu
- **možnost plnit zadané úkoly v rámci konzultací s vyučujícím, asistentem ve škole,**
- **možnost doučování,**
- **užívání podpurných aktivit** – oznámení písemné práce, stanovení termínu zkoušení z konkrétního učiva, umožnění opakovaného opravného pokusu
- **používání podpurných pomůcek** při samostatné práci – přehledy, tabulky, kalkulačky, nákresy, aj. dle charakteru předmětu, které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu
- **individuální práce se žákem** v rámci individuálních konzultací i v rámci vyučovací hodiny – pomoc žákovi odstranit výrazné mezery v učivu, podpora při výuce, při výkladu nového učiva
- **vedení písemných záznamů o průběhu podpory** – zadání úkolu, termín splnění, poskytování pravidelných informací o průběhu podpurného programu rodičům a výchovnému poradci – informace o přístupu žáka k plnění povinností v časovém sledu
- **domluva konzultační hodiny,** kdy učitel v případě žádosti žáka opakovaně vysvětlí probírané učivo,
- **učitel telefonicky zve rodiče/zákonné zástupce současně se žákem do školy,** aby je informoval o pravidlech práce, aby se s rodiči dohodl, jak mohou své dítě podpořit
- **doučování**

Opatření, která volíme individuálně na základě diagnostiky a zjištěných potřeb žáků:

- **U žáků s vysokou absencí** je nutné včas žákům nabídnout podporu při zvládnutí zameškané látky, pomoc s plánem doplnění a osvojení učiva, konzultace učitelů s žákem, případně vytvořit harmonogram další možné podpory.
- **Dlouhodobá nepřítomnost ze zdravotních důvodů** - také dlouhodobá nepřítomnost žáka ve škole může být příčinou zhoršení prospěchu a ztráty kontaktu se spolužáky. Ve spolupráci třídního učitele, vyučujících, zákonných zástupců a výchovného poradce je vytvořen plán dostudování zameškaného učiva, termíny zkoušení i možnosti individuálních konzultací s vyučujícími (resp. IVP)
- **U žáků se sociálním znevýhodněním** je důležitá motivace žáka k učení, spolupráce s rodinou, vytvoření podmínek pro domácí přípravu i ve škole, přístup k internetu ve škole, práci s klimatem třídy a začleňování těchto žáků do majoritního kolektivu.
- **U žáků s speciálními vzdělávacími potřebami** - kompenzaci nedostatků s pomocí speciálně pedagogických metod a postupů na základě doporučení z PPP nebo SPC.

V případě, že žák v předchozí době docházel do Pedagogicko – psychologické poradny a má

neplatné Doporučení ke vzdělávání, je motivován k tomu, aby kontaktovat PPP a požádal o kontrolní vyšetření. Pokud žák do PPP nikdy nechodil a vyskytnou se u něj závažné obtíže ve vzdělávání, je motivován k tomu, aby oslovil příslušnou PPP a požádal o provedení diagnostiky. Pedagogičtí pracovníci se seznámí s výsledky a doporučením PPP a doporučené postupy aplikují do své výuky, průběžně sledují vývoj a výsledky daného žáky, hodnotí a vzájemně konzultují efektivitu opatření. Podpůrné aktivity a výsledky žáků jsou průběžně vyhodnocovány na pedagogických radách.

- *U žáků z odlišného kulturního prostředí (cizinci)* - žákům cizincům, ve většině ukrajinské národnosti, pomáháme s adaptací do každodenní školní praxe. Aplikujeme český jazyk zároveň s mateřským jazykem tak, aby žák dostal všechny nutné informace srozumitelně a pochopitelnou formou. Žáci i jejich rodiče mají nepřetržitou možnost kontaktu s ukrajinským asistentem.

Selžou-li všechna opatření a žák je ve studiu neúspěšný, je třeba zvážit možnost opakování ročníku nebo poskytnout žákovi a jeho zákonným zástupcům informace o možnosti změnit obor vzdělání.

V Brně, dne 1.9.2022

Ing. Roman Moliš

Ředitel školy